

POSTANOWIENIE Z DNIA 27 STYCZNIA 2011 R.

I KZP 26/10

Normatywne doprecyzowanie właściwości sądu poprzez wskazanie rodzaju wydziału, w którym ma być rozpoznawana sprawa, choćby wydział taki był określany mianem „sądu”, nie czyni z niego sądu w znaczeniu procesowym, o którym mowa w art. 35 § 1 k.p.k.

Przewodniczący: sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: J. Matras (sprawozdawca), D. Rysińska.

Prokurator Prokuratury Generalnej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy w sprawie Jacka K., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 27 stycznia 2011 r., przedstawionego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w S., postanowieniem z dnia 29 października 2010 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy wobec regulacji prawnej, przyjętej w art. 75 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 167, poz. 1191 w brzmieniu obowiązującym od dnia 17.06.2010 r.), sądem właściwym do rozpoznania odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej jest wydział karny sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika ?

a w razie odpowiedzi negatywnej:

Czy wobec regulacji prawnej, przyjętej w art. 75 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 167, poz. 1191 w brzmieniu obowiązującym od dnia 17.06.2010 r.), sądem

właściwym do rozpoznania odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej jest sąd pracy i ubezpieczeń społecznych sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika czy też wydział cywilny takiego sądu okręgowego?”

p o s t a n o w i ł odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zaistniało na tle następującej sytuacji procesowej.

Wobec komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w G. Jacka K. było prowadzone, z wniosku Ministra Sprawiedliwości, postępowanie dyscyplinarne o czyn określony w art. 71 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm. – ustawa dalej określana jako „u.k.s.e.”). W dniu 12 maja 2010 r. orzeczenie w pierwszej instancji wydała w tej sprawie Komisja Dyscyplinarna przy Krajowej Radzie Komorniczej w W. Odwołanie od tego orzeczenia, na niekorzyść komornika, wniósł w dniu 25 czerwca 2010 r. Minister Sprawiedliwości, wskazując jako sąd właściwy do jego rozpoznania Sąd Okręgowy w S. W uzasadnieniu odwołania Minister Sprawiedliwości podniósł, że zważywszy na treść art. 5 ustawy z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 40, poz. 228), która weszła w życie w dniu 17 czerwca 2010 r., postępowanie odwoławcze powinno być kontynuowane przed sądem według przepisów ustawy o komornikach sądowych i egzekucji po nowelizacji. Powołując się zaś na zapis ujęty w art. 75 ust. 4 u.k.s.e. po nowelizacji, zawierający nakaz stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego w zakresie nieuregu-

lowanym w ustawie, Minister Sprawiedliwości wskazał, że sądem rozpoznającym odwołanie będzie wydział karny sądu okręgowego właściwego dla siedziby kancelarii obwinionego. Odwołanie zostało przesłane przez Komisję Dyscyplinarną przy Krajowej Radzie Komorniczej w W. do Sądu Okręgowego w S. i zostało w dniu 16 lipca 2010 r. zarejestrowane w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Postanowieniem z dnia 29 lipca 2010 r. Sąd Okręgowy w S. Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uznał się niewłaściwym i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w W. Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, by następnie w dniu 4 sierpnia 2010 r., po dostrzeżeniu zmiany w u.k.s.e. w zakresie właściwości sądu rozpoznającego odwołanie, uchylić swoje postanowienie; wydanym tego dnia zarządzeniem sprawę przekazano do Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w S. W dniu 27 sierpnia 2010 r. sprawa trafiła do Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w S., ale na skutek pisma przewodniczącego tego wydziału, zawierającego sugestię przekazania sprawy o charakterze sprawy odwoławczej do wydziału odwoławczego, Prezes Sądu Okręgowego w S. zarządzeniem z dnia 30 sierpnia 2010 r. zdecydował o przekazaniu sprawy do Wydziału Odwoławczego. Sprawa została zarejestrowana w Wydziale Karnym w dniu 1 września 2010 r., zaś termin jej rozpoznania na rozprawie wyznaczono na dzień 15 października 2010 r. W trakcie tej rozprawy przewodnicząca zarządziła przerwę celem narady nad kwestią właściwości sądu karnego, a po naradzie rozprawę odroczone, cyt.: „celem zwrócenia się na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. do Sądu Najwyższego w Warszawie z pytaniem prawnym w przedmiocie właściwości sądu karnego do rozpoznania przedmiotowej sprawy”. Postanowieniem z dnia 29 października 2010 r., Sąd Okręgowy w S., Wydział Karny, przekazał na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy w postaci dwóch pytań przedstawionych powyżej.

W uzasadnieniu swego postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z treścią art. 35 § 1 k.p.k. zobowiązany jest do badania z urzędu kwestii właściwości, a realizując ten nakaz doszedł do wniosku, iż zostały spełnione przesłanki do wystąpienia z pytaniem prawnym, a to dlatego, że rysują się dwie możliwości ustalenia właściwego do rozpoznania odwołania sądu. Z jednej strony – z uwagi na zapis art. 75 ust. 4 u.k.s.e., nakazujący odpowiednie stosowanie do postępowania dyscyplinarnego przepisów Kodeksu postępowania karnego – dostrzegł podstawy do przyjęcia, że to właśnie wydział karny, stosujący taką procedurę, będzie właściwy do rozpoznania odwołania. Zdaniem tego sądu, stanowisko to wynikać może również z tego, że poprzednio obowiązujący przepis art. 75 u.k.s.e. wyraźnie wskazywał sąd okręgowy – sąd pracy i ubezpieczeń społecznych jako sąd odwoławczy i określał, iż do rozpoznania odwołania stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk 1810) wskazuje na odmienne określenie zarówno procedury jak i właściwości miejscowej sądu. Wnioskowi, że to wydział karny sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika będzie funkcjonalnie właściwy do rozpoznania odwołania, przeciwstawił także pogląd odmienny, iż to inny, niż wydział karny sądu okręgowego, wydział sądu powszechnego mógłby rozpoznawać takie odwołanie. Pogląd ten oparł na regulacji zawartej w ustawie z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. Nr 77, poz. 649) oraz tezie, uzasadnionej przepisami ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, że właściwość wydziałów sądów powszechnych nie jest określana przez kryterium stosowanej procedury, ale przez wskazanie przedmiotowego charakteru sprawy. Prezentując również takie stanowisko dostrzegł następnie, że sprawa dyscyplinarna komornika może mieć charakter sprawy cywilnej, skoro jego od-

powiedzialność określana jest z reguły w oparciu o przepisy prawa cywilnego, jakim miał uchybić, albo też sprawy z zakresu prawa pracy, tak jak przyjmowano to do czasu nowelizacji przepisu art. 75 u.k.s.e.

Zajmując stanowisko na piśmie co do zagadnienia prawnego, prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o odmowę podjęcia uchwały. W uzasadnieniu wniosku podkreślił, że z uprawnienia określonego w art. 441 § 1 k.p.k. może skorzystać również ten sąd, który bada z urzędu swoją właściwość funkcjonalną, ale analiza treści sformułowanego zagadnienia prawnego nie dotyczy w rzeczywistości tej sfery, albowiem dotyczy właściwości wydziału sądu okręgowego. Wskazując dalej, że przepisy ustawowe dotyczą właściwości sądu, zaś poszczególne wydziały są organizacyjnymi częściami jednego sądu, podniósł, iż w przypadku wątpliwości co do wydziału właściwego do rozpoznania sprawy, wydział ten, stosownie do przepisu § 55 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249 ze zm.) wyznacza prezes sądu. Reasumując, prokurator skonstatował, że powołanie się na przepis art. 35 § 1 k.p.k., w odniesieniu do wydziału sądu, jest błędne, zaś w istocie pytanie prawne dotyczy problemu o charakterze organizacyjnym, także i z tego powodu, iż rozpoznanie odwołania przez niewłaściwy wydział danego sądu okręgowego nie skutkuje zaistnieniem uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 3 lub 4 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W sprawie nie zostały spełnione warunki do podjęcia uchwały w trybie określonym w art. 441 § 1 k.p.k. O ile kwestia właściwości funkcjonalnej danego sądu do rozpoznania środka odwoławczego może być przedmiotem pytania prawnego skierowanego do Sądu Najwyższego (por. uchwała SN z dnia 23 lutego 1999 r., I KZP 35/98, OSNKW 1999, z. 3-4, poz. 13; postanowienia SN z dnia 29 listopada 2006 r., I KZP 27/06 i 28/06, OSNKW 2006, z. 12, poz. 110 i 111), to jest oczywiste, że chodzi tu o wła-

ściwość sądu jako jednostki sądownictwa powszechnego, nie zaś wydziału właściwego sądu, a przecież to do właściwości wydziału sprowadza się zagadnienie prawne ujęte w obu pytaniach. Trafnie wskazał prokurator we wniosku, że powołanie się przez występujący z tzw. pytaniem prawnym sąd na przepis art. 35 § 1 k.p.k. jest w realiach procesowych niniejszej sprawy zupełnie chybione. Treść przepisu art. 35 § 1 k.p.k. wskazuje przecież, że w przypadku gdy sąd stwierdzi swą niewłaściwość, to przekazuje sprawę właściwemu **sądowi** lub innemu organowi. Tylko więc w przypadku gdyby Sąd Okręgowy w S. powziął wątpliwość co do swojej właściwości w zakresie rozpoznania odwołania i dostrzegalby właściwość **innego sądu**, to przy spełnieniu pozostałych przesłanek, określonych w przepisie art. 441 § 1 k.p.k., mógłby wystąpić do Sądu Najwyższego w tym trybie. Stosownie do zapisu art. 177 Konstytucji RP to sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów (domniemanie kompetencji). W sferze wymiaru sprawiedliwości ujmuje się także funkcję kontrolną sądów, a więc sytuację gdy nie rozstrzygają one sprawy od samego początku, ale sprawują kontrolę nad orzecznictwem organów *quasi-sądowych* (uzasadnienie wyroku TK z dnia 8 grudnia 1998 r., K 41/97, OTK 1998, z. 7, poz. 117; L. Garlicki: Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, Warszawa 2000, s. 350). Konstytucyjną regulację powtarza, w art. 1 § 2, ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm. – dalej: u.s.p.), dodając także i to, że sądy powszechne wykonują również zadania z zakresu ochrony prawnej powierzone w drodze ustaw (art. 1 § 3). Zgodnie z u.s.p. sądami powszechnymi są sądy rejonowe, sądy okręgowe oraz sądy apelacyjne (art. 1 § 1), a wydziały są wewnętrznymi jednostkami tych sądów (art. 11 § 1, art. 12 § 1, art. 13 § 1, art. 16 § 1 i art. 18 § 1). Nawet jeśli przepisy u.s.p. określają niektóre wydziały nazwami sądów (np. sąd grodzki, sąd pracy, sąd gospodarczy,

sąd pracy i ubezpieczeń społecznych), to jest to jedynie kwestia związana z wyodrębnieniem rozpoznawania spraw w poszczególnych wydziałach, a zatem regulacje te odnoszą się do wewnętrznego podziału czynności w danym sądzie i nie tworzą ustrojowych jednostek sądownictwa powszechnego. Oznacza to, że wydziały jako wewnętrzne jednostki organizacyjne (części składowe) sądu, nie mogą być traktowane jako sądy o odrębnej właściwości procesowej (J. Gudowski red.: Prawo o ustroju sądów powszechnych, Warszawa 2010, s. 72, 76; Ł. Korozs, M. Sztorc: Ustrój sądów powszechnych. Komentarz, Warszawa 2002, s. 33, 35 i 36). Zrozumiałe jest zatem, że wydziały tego samego sądu nie mogą toczyć sporów o właściwość (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 maja 1999 r., II AKo 151/99, Lex 38183), a sprawy wadliwie skierowane do danego wydziału powinny być przekazywane do właściwego wydziału nie na podstawie postanowienia o uznaniu swojej niewłaściwości, ale na podstawie zarządzeń o charakterze porządkowym (por. uchwała SN z dnia 14 marca 1989 r., III PZP 45/88, OSNCP 1989, z. 11, poz. 67; uchwała SN z dnia 22 lipca 1994 r., III CZP 87/94, OSNC 1995, z. 1, poz. 5). Nie zmienia niczego w ustrojowej pozycji wydziału danego sądu to, że przed nowelą z dnia 12 lutego 2010 r. w u.k.s.e. właściwość sądu przypisano sądowi okręgowemu – sądowi pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 75 ust. 2). Normatywne doprecyzowanie właściwości sądu, poprzez wskazanie rodzaju wydziału, w którym ma być rozpoznawana sprawa, choćby wydział taki był określany mianem „sądu”, nie czyni z niego sądu w znaczeniu procesowym, o którym mowa w art. 35 § 1 k.p.k. Wydział taki dalej jest od strony organizacyjnej częścią sądu. Oczywiście jest i to, na co zwrócił uwagę w swym wniosku prokurator, że rozpoznanie sprawy przez niewłaściwy wydział właściwego sądu nie stanowi uchybienia określonego w treści art. 439 § 1 pkt 3 lub 4 k.p.k., a w przypadku sporów kwestię tę – jako leżącą w sferze wewnętrznej organizacji danego sądu – rozstrzyga prezes sądu na

podstawie § 55 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249 ze zm.). Tak więc udzielenie odpowiedzi na sformułowane w obu pytaniach zagadnienie prawne nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia odwołania Ministra Sprawiedliwości. Co więcej, sprawa właściwości wydziału została już rozstrzygnięta zgodnie z prawem przez prezesa sądu. W układzie gdy Sąd Okręgowy w S. problem właściwości do rozpoznania odwołania postrzegał tylko przez pryzmat właściwego wydziału tego sądu, to na rozprawie w dniu 15 października 2010 r. nie miał on w ogóle, z uwagi na treść art. 35 § 2 k.p.k., formalnych podstaw do odroczenia z tego powodu rozprawy, co niestety uczynił. Wywód powyższy obrazuje także i to, że nie istnieje problem natury prawnej, który wymagałby zasadniczej wykładni ustawy. Z tych powodów należało odmówić podjęcia uchwały w odniesieniu do kwestii ujętych w obu pytaniach.

W tym kontekście za tym bardziej nieudaną należy uznać podjętą w uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego w S. próbę wykazania, że przepis art. 75 ust. 2 u.k.s.e., w brzmieniu obowiązującym od 17 czerwca 2010 r., wcale nie wyklucza tego, że to dalej wydział pracy i ubezpieczeń społecznych może być właściwy do rozpoznania sprawy. Przepis art. 75 ust. 2 u.k.s.e. w poprzednio obowiązującym brzmieniu wskazywał przecieź, że właściwym do rozpoznania odwołania jest sąd okręgowy – sąd pracy i ubezpieczeń społecznych, zaś po zmianie wprowadzonej przepisem art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 40, poz. 228) ujmuje, iż odwołanie przysługuje do sądu okręgowego, właściwego według siedziby kancelarii obwionego komornika. Zaaprobowanie takiego wnioskowania Sądu odwoławczego musiałoby oznaczać aprobatę dla stwierdzenia, że pomimo zmiany treści tego przepisu, nie uległa zmianie norma w nim zawarta, na co nie pozwalają zarówno reguły logiki (zakaz wykładni synonimicznej) jak i praw-

ny charakter nowelizacji przepisu (§ 85 ust. 1 i § 87 ust. 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” – Dz. U. Nr 100, poz. 908). Druga uwaga musi dotyczyć kwestii procedury. Rację ma Sąd odwoławczy, że określenie przepisów w oparciu o które następuje rozpoznanie sprawy nie kreuje właściwości sądu. Trzeba jednak mieć na względzie to, że w systemie prawa określającego właściwość sądów orzekających w postępowaniu dyscyplinarnym, dominuje model powiązania właściwości sądu ze stosowaną przez ten sąd procedurą. Model taki ukształtowano ustawą z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.), wzorem regulacji wprowadzonej do ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 764 ze zm.), ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 19, poz. 239). W przepisach rozdziału VIII ustawy o Sądzie Najwyższym znowelizowano przepisy 13 ustaw korporacyjnych (art. 74, 76-83, 86-88, 90-91) w taki sposób, że od orzeczeń wydanych przez korporacyjne organy orzekające w drugiej instancji w sprawach dyscyplinarnych, odwołanie przysługiwało do sądu apelacyjnego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, który rozpoznawał odwołanie według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o apelacji. Odmiennie pozostawiono uregulowania w zakresie zawodów prawniczych i uczyniono to w sposób świadomy, o czym przekonuje uzasadnienie projektu ustawy o Sądzie Najwyższym (pkt. XI druku sejmowego nr 496 – Sejm IV kadencji). Tak więc różnica pomiędzy ustawą o komornikach sądowych i egzekucji w kształcie obowiązującym do dnia 16 czerwca 2010 r. a innymi ustawami korporacyjnymi, w zakresie przepisów określających właściwość sądów do orzekania w postępowaniu dyscyplinarnym, polegała tylko na tym, że postępowanie dyscyplinarne co do komorników, asesorów komorniczych i aplikantów komorniczych było postępowaniem dwuinstancyjnym, a więc

sąd powszechny orzekał już w drugiej instancji; w takim układzie zrozumiałym było, że właściwym do rozpoznania odwołania był sąd okręgowy – sąd pracy i ubezpieczeń społecznych (wcześniej – sąd wojewódzki), a nie taki wydział sądu apelacyjnego. Natomiast konsekwentnie ustawodawca określał procedurę w oparciu o którą następowało rozpoznanie odwołania. Wskazując bowiem na wydział pracy i ubezpieczeń społecznych określonego sądu (okręgowego lub apelacyjnego), jednocześnie dostosowywał do niego procedurę (przepisy Kodeksu postępowania cywilnego), tak aby była to procedura, która stosowana jest przy rozpoznawaniu właściwych rodzajowo dla tego wydziału spraw. Tak więc, wprowadzenie nowelą z dnia 12 lutego 2010 r. do art. 75 u.k.s.e. ustępu 4 i określenie w nim, że do postępowania dyscyplinarnego w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego stanowi istotną, bo wynikającą z wykładni systemowej zewnętrznej, wskazówkę dla określenia, który wydział sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika, winien rozpoznawać odwołanie uprawnionego podmiotu. Z uzasadnienia rządowego projektu ustawy z dnia 12 lutego 2010 r. wynika, że zmiana procedury stosowanej do rozpoznawania spraw dyscyplinarnych w postępowaniu odwoławczym miała na celu zapewnienie pełnych gwarancji dla stron postępowania (druk 1810 – Sejm VI kadencji). Nie może dziwić, że realizując ten cel wyeliminowano zapis o właściwości wydziału pracy i ubezpieczeń społecznych, skoro przy rozpoznawaniu spraw z tego zakresu procedura karna nie ma zastosowania. Fakt, że w przypadku jednego aktu prawnego, tj. ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. Nr 77, poz. 649) naruszono schemat powiązania wskazanego wydziału z właściwą procedurą, stosowaną przy rozpoznawaniu w tym wydziale innych spraw (art. 41 ust. 1 i art. 46 – por. uzasadnienie postanowienia SN z dnia

30 września 2010 r., I KZP 11/10, OSNKW 2010, z. 10, poz. 85), nie może prowadzić do wniosku, iż określenie przepisów procesowych, w oparciu o które sąd okręgowy będzie rozpoznawał odwołanie od orzeczenia komisji dyscyplinarnej, nie ma znaczenia przy określaniu właściwego do rozpoznania sprawy wydziału.

Z tych wszystkich powodów orzeczono jak w postanowieniu.